

**NOTÍCIES DE LA DUANA DE TORREDEMBARRA
SOBRE EL DRET D'ANCORATGE
DE VAIXELLS ESTRANGERS
(1802-1810)**

Josep Maria Sanet i Jové

Amb el present article es pretén donar a conèixer la recaptació del dret d'ancoratge dels vaixells estrangers a la duana de Torredembarra en els anys anteriors a la guerra del Francès. El dret d'ancoratge fou un dels recursos financers emprats per a la construcció del port de Tarragona, i va entrar en vigor per Reial ordre del 12 de juliol de 1802.⁽¹⁾ Es recaptava dins la jurisdicció de la província marítima, que incloïa les administracions de les duanes de Sitges, Vilanova, Torredembarra, Tarragona, Salou i Cambrils.⁽²⁾

LA DUANA DE TORREDEMBARRA

Rovira i Gómez ens diu que "(...) un dels elements que facilitaren el desenvolupament econòmic de Torredembarra –així com el de les poblacions veïnes d'Altafulla i Creixell– durant la primera meitat del segle XVIII, fou la concessió a la duana de Torredembarra del dret d'entrada de mercaderies estrangeres i de fora del Principat (...)." ⁽³⁾

La duana de Torredembarra comprenia, a més de la platja local, les de Tamarit, Altafulla, Clarà i Creixell. Durant els vuit primers mesos d'implantació del dret l'administrador fou José de Tuevar, el qual van substituir per Diego José de Ribagorda.

1. MORERA Y LLAURADÓ, E. *El Puerto de Tarragona*. Tarragona: Tipografia de F. Sugañes, 1910, p. 42.

2. ACPT. Fons JPOP. seg. 153.

3. ROVIRA I GÓMEZ, Salvador, "El segle XVIII i les guerres Gran i del Francès". A: ROVIRA, Salvador-J, ANGUERA, Pere. *Història de Torredembarra segles XVIII – XX*. Torredembarra: Ajuntament de Torredembarra, 1984, p. 49.

LA RECAPTACIÓ DEL DRET D'ANCORATGE

Aquest impost es liquidava per quadrimestres: es començà a cobrar el primer dia de setembre de 1802 i el trobem enregistrat fins a l'abril de 1810.⁽⁴⁾ Es presentaven les liquidacions amb uns estats de comptes, certificats pel cap de l'administració, on es feien constar: l'any, el mes, el dia, el nom i l'origen del capità, el nom i el tipus d'embarcació i els rals de billó que abonava d'exacció. Els bastiments de més tonatge, com els navilis i les fragates, pagaven 40 rals, els seuien d'altres de menys portada, amb 30, i els més petits, amb 10.⁽⁵⁾

A continuació presentem, de forma abreviada i tabulada, les liquidacions quadrimestrals.

1802

Tercer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
15 d'octubre	danès	quetx	30
22 d'octubre	danès	bergantí	30

1803

Primer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
25 de gener	danès	bergantí	30
4 de febrer	danès	bergantí	30
16 de febrer	holandès	galiassa	30
18 de febrer	danès	bergantí	30
12 de març	danès	bergantí	30
6 d'abril	danès	galiassa	30

Segon quadrimestre

4 de juny	danès	navili	40
-----------	-------	--------	----

Tercer quadrimestre

27 de setembre	danès	bergantí	30
20 d'octubre	danès	bergantí	30
24 d'octubre	ragusà ⁽⁶⁾	bergantí	30
2 de novembre	danès	galiassa	30
26 de novembre	danès	bergantí	30

4. ACPT. Fons JPOP. sig. 153.

5. ACPT. Fons JPOP. sig. 147.

6. Natural de Ragusa: ciutat croata a la costa dàlmata, actualment Dubrovnik.

1802 - 1810

Resumenes del producido del Dicho de Arri-
nages, que se cobra para las Obras del Puerto
en virtud de R^l orden de 12 Julio de 1802,
haviendo empezado su exaccion en
1^o Setiembre del año.

1802.

Portada del quadern dels resums quadrimestrals 1802-1810. Arxiu Històric Port de Tarragona

1804

Primer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
30 de gener	suec	galiassa	30
19 de gener	suec	altres	30
22 de febrer	danès	bergantí	30

Segon quadrimestre

14 de maig	suec	galiassa	30
20 de juliol	ragusà	pollacra	30
1 d'agost	turc	pollacra	30

Tercer quadrimestre

12 de setembre	danès	navili	40
10 de desembre	suec	bergantí	30
12 de desembre	suec	bergantí	30
17 de desembre	danès	navili	40
18 de desembre	ragusà	bergantí	30

1805

Primer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
3 de gener	danès	bergantí	30
3 de gener	danès	bergantí	30
3 de gener	danès	fragata	40
8 de febrer	danès	fragata	40
8 de febrer	danès	bergantí	30
18 de febrer	danès	fragata	40
19 de febrer	suec	altres	30
7 de març	genovès	pollacra	30
9 de març	suec	bergantí	30
13 de març	danès	navili	40
30 de març	suec	navili	40
4 d'abril	suec	bergantí	30
9 d'abril	austriac	trabacol	30
9 d'abril	danès	bergantí	30
13 d'abril	ragusà	bergantí	30
22 d'abril	ragusà	bergantí	30
29 d'abril	danès	navili	40

Segon quadrimestre

1 de maig	ragusà	bergantí	30
17 de maig	ragusà	bergantí	30
17 de maig	ragusà	bergantí	30

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
15 de juny	ragusà	pollacra	30
23 de juny	rus	fragata	40
23 de juny	suec	navili	40
5 de juliol	danès	galiassa	30
7 de juliol	ragusà	bergantí	30
11 de juliol	ragusà	bergantí	30
15 de juliol	danès	fragata	40
24 de juliol	danès	navili	40
29 de juliol	suec	bergantí	30
2 d'agost	suec	galiassa	30
6 d'agost	danès	fragata	40
8 d'agost	ragusà	bergantí	30
12 d'agost	danès	bergantí	30
22 d'agost	suec	bergantí	30
22 d'agost	suec	galiassa	— ⁽⁷⁾
26 d'agost	danès	bergantí	30
27 d'agost	ragusà	pollacra	30

Tercer quadrimestre

13 de setembre	suec	galiassa	30
17 de setembre	ragusà	pollacra	30
19 de setembre	suec	navili	40
20 de setembre	suec	altres	30
22 de setembre	ragusà	quetx	30
15 d'octubre	suec	galiassa	30
31 d'octubre	suec	bergantí	30
11 de novembre	ragusà	bergantí	30
5 de desembre	ragusà	bergantí	30
5 de desembre	ragusà	bergantí	30
7 de desembre	ragusà	pollacra	30

1806

Primer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
3 de gener	ragusà	pollacra	30
8 de gener	danès	fragata	40
10 de gener	ragusà	bergantí	30
18 de gener	danès	fragata	40
22 de gener	ragusà	bergantí	30
24 de gener	ragusà	pollacra	30

7. En la certificació quadrimestral, en l'import total, consta sumada la quantitat de 30 rals, per bé que en una nota a part es fa constar que s'han de restar.

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
30 de gener	danès	navili	40
11 de febrer	ragusà	navili	40
12 de febrer	danès	navili	40
22 de febrer	danès	bergantí	30
24 de febrer	danès	bergantí	30
8 de març	ragusà	bergantí	30
13 de març	nord-americà (EUA)	goleta	30
25 de març	ragusà	bergantí	30
5 d'abril	ragusà	pollacra	30
9 d'abril	ragusà	quetx	30
15 d'abril	danès	bergantí	30
22 d'abril	ragusà	bergantí	30

Segon quadrimestre

La certificació comptable del segon quadrimestre manca a l'arxiu; tanmateix, disposem del resum global de les sis duanes on consta que, en aquests quatre mesos, Torredembarra recaptà, pel dret d'ancoratge, 460 rals de billó, la qual cosa ens apropa a un moviment portuari d'entre 11 i 15 embarcacions, amb un valor de mitjana de 13 unitats.

Tercer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
13 de setembre	danès	galiassa	30
4 d'octubre	sard	pinc	10
16 d'octubre	danès	bergantí	30
28 d'octubre	austríac	falutx	30
8 de novembre	algerià	pollacra	30
14 de novembre	sard	pinc	10
22 de novembre	austríac	bergantí	30
13 de desembre	nord-americà (EUA)	fragata	40
23 de desembre	nord-americà (EUA)	fragata	40
24 de desembre	danès	bergantí	30

1807

Primer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
10 de febrer	portuguès	pinc	10
14 de febrer	turc	fragata	40
21 de febrer	danès	bergantí	30
23 de febrer	algerià	xabec	10

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
23 de febrer	danès	bergantí	30
23 de febrer	portuguès	místic	10
12 de març	danès	galiassa	30
17 de març	danès	galiassa	30
19 de març	portuguès	altres	10
21 de març	danès	bergantí	30
23 de març	danès	bergantí	30
4 d'abril	danès	bergantí	30
18 d'abril	danès	bergantí	30

Segon quadrimestre

9 de maig	nord-americà (EUA)	goleta	30
14 de maig	algerià	tartana	10
4 de juny	danès	goleta	30
11 de juny	danès	bergantí	30
13 de juny	nord-americà (EUA)	goleta	30
13 de juny	danès	goleta	30
6 de juliol	sard	xabec	10
24 de juliol	nord-americà (EUA)	bergantí	30
29 de juliol	algerià	llaüt	10
5 d'agost	portuguès	místic	10
7 d'agost	nord-americà (EUA)	navili	40
9 d'agost	francès	bombarda	10
13 d'agost	sard	bombarda	10
17 d'agost	algerià	xàvega	10
20 d'agost	danès	bergantí	30
24 d'agost	nord-americà (EUA)	navili	40

Tercer quadrimestre

9 de setembre	nord-americà (EUA)	navili	40
28 de setembre	algerià	xabec	10
1 d'octubre	jerosolimità	xabec	10
1 d'octubre	portuguès	místic	10
4 de novembre	algerià	xabec	10
22 de novembre	nord-americà (EUA)	navili	40
3 de desembre	francès	pinc	10

1808

Primer quadrimestre

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
1 de gener	nord-americà (EUA)	navili	40
30 de gener	sard	pollacra	30
10 de febrer	sard	xabec	10
1 de març	marroquí	xàvega	10
2 de març	sard	xabec	10

Segon quadrimestre

No hi hagué moviment de vaixells estrangers.

Tercer quadrimestre

Tampoc hi hagué moviment de vaixells estrangers.

1809

Primer quadrimestre

No es produí l'entrada de cap de vaixell estranger.

Segon quadrimestre

El moviment de vaixells estrangers també fou nul.

Tercer quadrimestre

Solament hi hagué una entrada el mes de desembre.

Dia i mes	Origen del capità	Tipus de vaixell	Rals de billó
23 de desembre	anglès	falutx	10

1810

Primer quadrimestre

Com ja s'ha dit aquest fou el darrer quadrimestre comptabilitzat, per bé que a les platges de la duana de Torredembarra no hi va fondejar cap embarcació estrangera.

Seguidament presentem un balanç del moviment de vaixells i de la recaptació de l'impost de 1802 a 1810.

Any	Unitats	%	Rals de billó	%
1802	2	1,28	60	1,31 ⁽⁸⁾
1803	12	7,69	370	8,06
1804	11	7,05	350	7,63
1805	48	30,77	1.560	33,99

8. Recordem que el cobrament de l'impost s'inicià el darrer quadrimestre de 1802.

Any	Unitats	%	Rals de billó	%
1806	41	26,28	1.330	28,97
1807	36	23,08	810	17,65
1808	5	3,21	100	2,18
1809	1	0,64	10	0,21
1810	-		-	
Total	156		4.590	

A partir de 1808, a mesura que les tropes napoleòniques es van estenent pel Principat, l'activitat portuària, quant a embarcacions foranes, decau fins gairebé la inacció.

* * *

D'aquests anys, hem comptabilitzat un total de 143 naus, les quals corresponen a les classes següents:⁽⁹⁾

Tipus	Unitats	%
Bergantí	55	38,45
Navili	17	11,88
Galiassa	13	9,09
Pollacra	12	8,39
Fragata	11	7,69
Xabec	7	4,90
Goleta	5	3,50
Pinc	4	2,80
Altres	4	2,80
Quetx	3	2,10
Místic	3	2,10
Falutx	2	1,40
Bombarda	2	1,40
Xàvega	2	1,40
Llaüt	1	0,70
Tartana	1	0,70
Trabacol	1	0,70
Total	143	

Un percentatge notable d'aquests vaixells portava noms espanyols, un 41,5%, sobretot de sants i maresdedeu, i, malgrat que els comandaven mariners estrangers i enarboraven oficialment pavelló d'altres nacionalitats, sospitem que, sinó tots, bona part eren propietat de naviliers d'aquí, els quals empraven aquesta estratagema, de pavelló neutre, per eludir el bloqueig naval, primer dels anglesos i després dels francesos.

9. No s'han comptabilitzat les tretze embarcacions estimades del segon quadrimestre de l'any 1806 perquè se'n desconeix la tipologia.

D'una nòmina certa de 143 capitans i patrons, la freqüència del seu origen és el següent:

Origen	Nombre	%
Danès	52	36,35
Ragusà	29	20,27
Suec	19	13,29
Nord-americà (EUA)	11	7,69
Algerià	7	4,90
Sard	7	4,90
Portuguès	5	3,50
Austríac	3	2,10
Francès	2	1,40
Turc	2	1,40
Anglès	1	0,70
Genovès	1	0,70
Holandès	1	0,70
Jerosolimità	1	0,70
Marroquí	1	0,70
Rus	1	0,70
<hr/>		
Total	143	

Durant aquest espai de temps, l'import global aportat per les sis duanes de la província marítima, per aquesta percepció fiscal, fou de 67.941 rals de billó. La de Torredembarra hi contribuï amb un 6,75%, o sia, amb 4.590 rals.⁽¹⁰⁾

* * *

Tot seguit donem una breu informació de les característiques bàsiques d'algunes de les naus que fondejaren a les platges de la duana recercada, si bé hem de considerar, però, que la majoria probablement foren construïdes en el segle XVIII i per tant, cal tenir present que la terminologia era molt imprecisa en aquella època quant a una definició clara de la tipologia i, a més, hem de tenir en compte que suposadament moltes eren estrangeres. Sabem que en altres països el mateix tipus d'embarcació rebia noms diferents i, per tant, no és fàcil poder-los descriure amb exactitud.⁽¹¹⁾

Bergantí. A partir de la baixa edat moderna, el bergantí, conegut també com bergantí rodó, fou una embarcació de propulsió exclusivament a vela i d'un arqueig de 150 tones. Anava proveït de bauprès i botaló de foc, trinquet i major amb veles quadres i una cangrea. Completaaven l'aparell les veles d'estai, les ales i la rastrera.

10. ACPT. Fons JPOP. sig. 153.

11. ALEMANY, J. CASANOVAS, A. *La Navegació a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1987, p. 185-186.



Berganti, exvot del segle XVIII

Navili. Era el nom genèric que designava un vaixell gran. Després s'utilitzà exclusivament per a embarcacions de guerra.

Galiassa. Amb aquest nom es coneixia una nau de guerra més gran que la galera. La seva propulsió era a vela llatina i rem. De les que ancoraren a les nostres platges, la meitat portaven noms escrits amb grafia germànica i la resta noms mitològics i propis femenins. Una embarcació la comandava un capità holandès i la resta eren suecs i danesos.

Pollacra. Embarcació d'origen mediterrani, apareguda vers el segle XVII. El seu buc era semblant al del xabec. Arborava dos o tres màstils. Algunes portaven cofa. Al principi hissaven en el pal major veles quadres i en la resta llatines. En el transcurs del temps, aquestes foren substituïdes per altres de quadres. La seva mitjana d'arqueig, a principis del segle XIX, era d'unes 130 tones.

Fragata. Arborava tres pals i un bauprès. Al trinquet i al pal major s'hi aparellaven tres veles quadres; al màstil de mitjana, dues veles quadres i una cangrea; i al botaló, dues veles quadres petites. Cal assenyalar que del quasi centenar de vaixells despatxats per la Comandància Militar de Marina de Tarragona, en cors i mercaderia, durant el període de 1812 a 1824 les fragates foren les de més portada, amb una mitjana d'arqueig d'unes 200 de tones cadascuna.⁽¹²⁾

12. SANET I JOVÉ, J.M. *Corsaris, pirates i negrers a les costes de Tarragona (1800-1824)*. Treball inèdit.



Fragata, segons un document del segle XIX

Xabec. D'origen àrab, era molt mariner i veloç i l'usaven durant l'hivern els pirates barbarescos en les seves incursions de rapinya que assolaren les nostres costes durant anys. Fou utilitzat, també, com a vaixell de cabotatge i d'altura per a anar Amèrica. Arborava tres pals amb veles llatines en la trinqueta i la major i una cangrea en el messana. Portava rem.

Goleta. En el segle XVIII s'emprà per al comerç. L'aparell bàsic constava de dos màstils de dues peces cadascun que aparellaven veles cangrees i escandaloses. Desplaçava unes 90 tones.

Pinc. Vaixell de vela llatina d'aparell semblant al xabec, però d'obra morta més alta i de proa més fina. La seva capacitat de transport era d'unues 100 tones. També va fer viatges al mar antillà.⁽¹³⁾

13. La informació utilitzada per a la descripció de les embarcacions s'ha obtingut de la consulta de les següents obres:

ALEMANY, Joan. CASANOVAS, Àngels. *La Navegació a Catalunya*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1987.

AMICH, Julián. *Diccionario Marítimo*. Barcelona: Editorial Juventud, 1956.

CANYAMERES, Ferran. *Diccionari de Marina*. Barcelona: Editorial Pòrtic, 1983.

Enciclopedia General del Mar. Barcelona: Ediciones Garriga, SA, 1987.

El Mar. Gran Enciclopedia Salvat. Pamplona: Salvat, SA de Ediciones, 1977.

SIGALÉS, Josep M. *Diccionari nàutic*, Barcelona: Editorial Joventut, SA, 1984.